

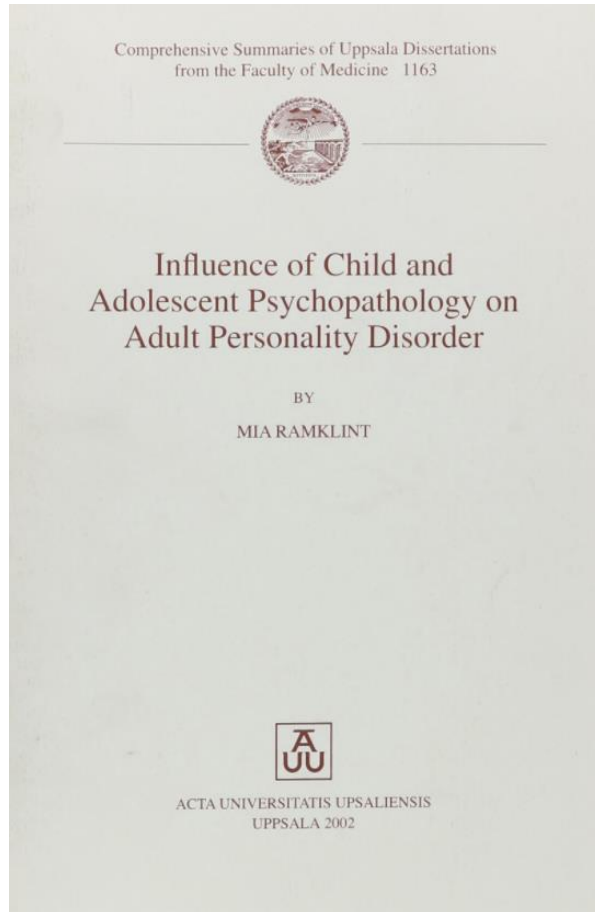
Personlighetsyndrom, en översikt

Mia Ramklint

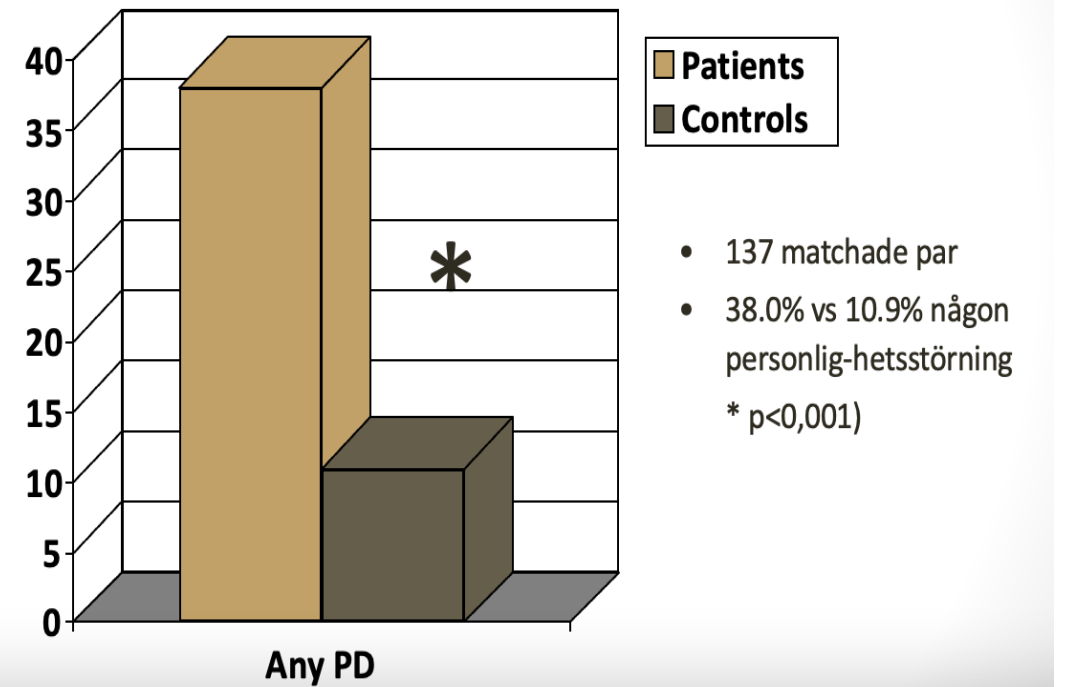
Professor i barn och ungdomspsykiatri

Uppsala universitet

Bakgrund

Ramklint et al, European Child & Adolescent Psychiatry 2002

Innehåll

- temperament
- personlighetsdrag
- personlighetstyp
- personlighetsyndrom
- relevans för barnpsykiatri

Temperament

"Temperament refers to the raw biological materials from which personality emerges"
(Pavlov, Eysenck, Grey, Buss, Thomas)

- Activity
- Emotionality
- Sociability
  - EAS Theory of Temperament
Buss & Plomin

The childhood shows the man, as morning shows the day (Milton)

Temperamentet interagerar med miljön

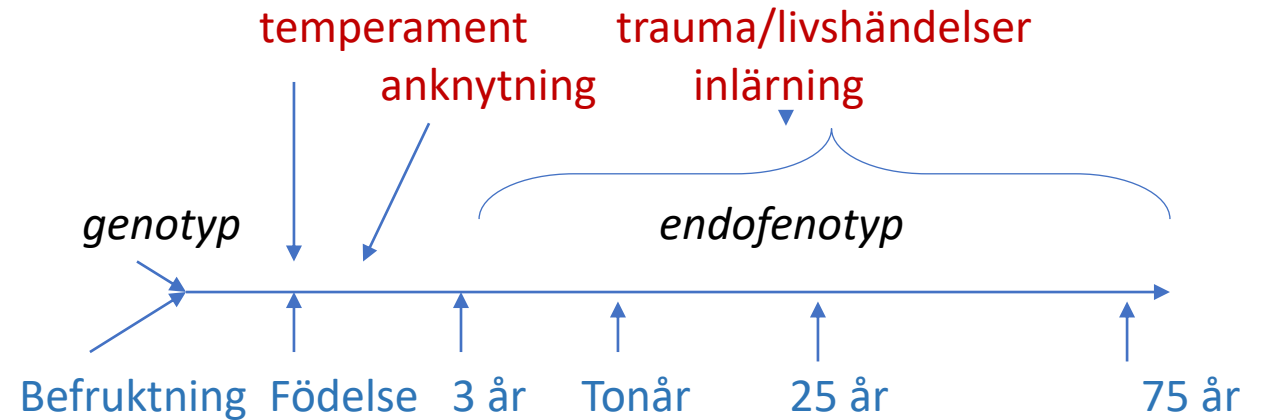
- Visst temperament kommer att påverka föräldrar, syskon, lärare, kamrater på ett särskilt sätt
- "Temperamental difficulty"
- "Passform"
- Visst temperament ökar sannolikheten för att barnet skall göra vissa erfarenheter

Personlighetsutveckling

- Biologiska teorier; genetik (40-60%), medfött temperament, anknytning, nervsystemets utveckling
- Psykologiska teorier; inlärningsteori, kognitiv teori, psykodynamisk teori
- Sociala teorier
- Integrativa modeller; interaktion mellan individ och miljö, mellan biologiska, psykologiska och sociala faktorer

Personlighetsutveckling - integrativa modeller

- *Cloningers biopsykosociala modell*
- *Biopsykosociala modellen för utvecklingen av borderline personlighetssyndrom (Lineham, M)*

Personlighet

- det inrotade mönstret av tankar, känslor och beteenden som karakteriserar en individs unika livsstil och anpassning resulterande från konstitutionella faktorer, utveckling och sociala erfarenheter” WHO, 1993

Personlighetsdrag

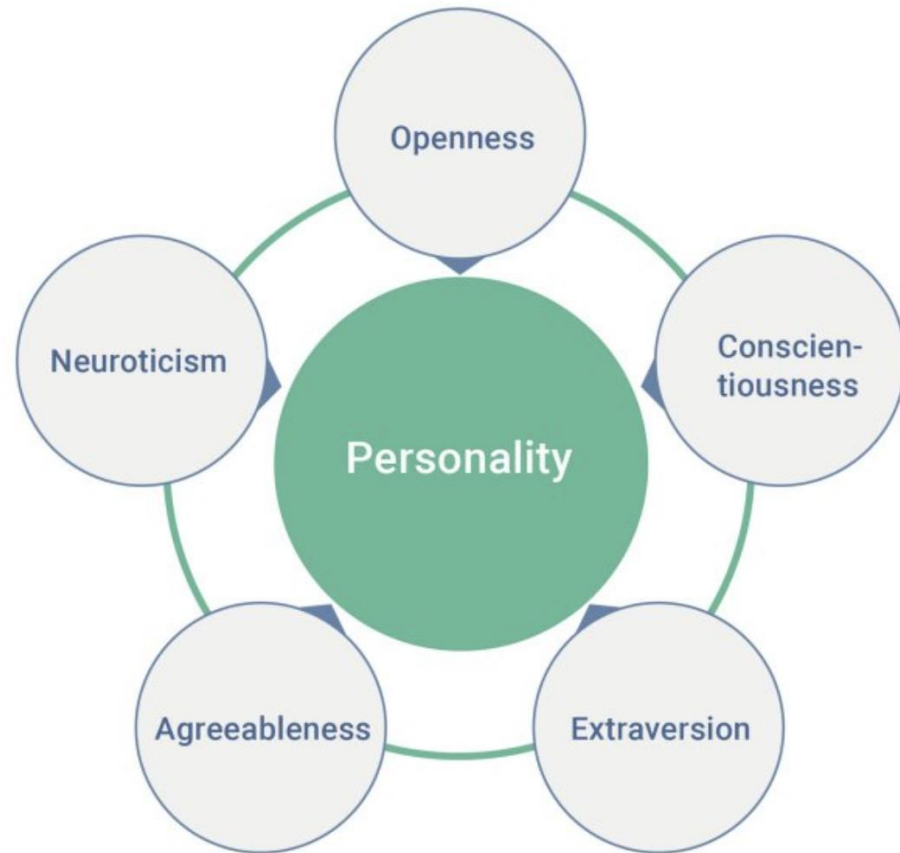
- Teoretiska modeller
- Statistiska analyser

Mest reliabla uppdelningen:

Uppdelningar varierar mellan 2-7

Personlighetsdrag → Personlighet

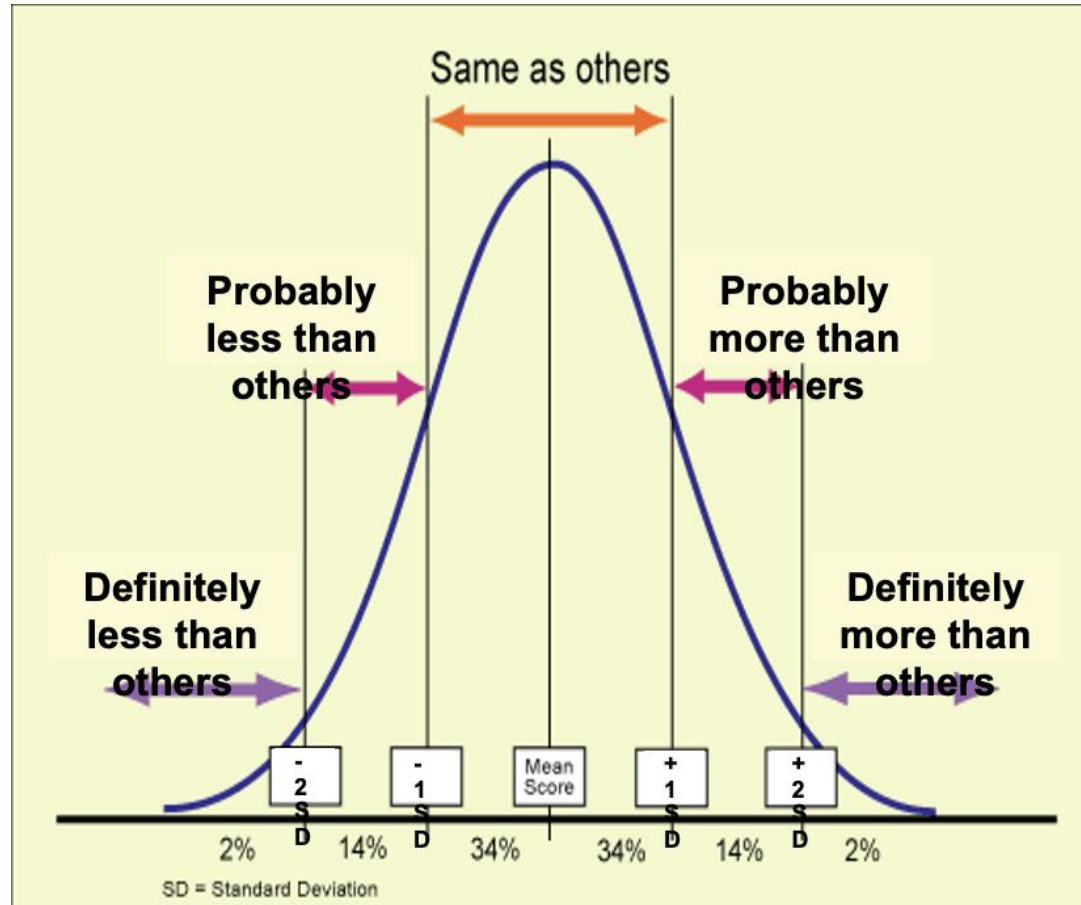

- Femfaktormodellen (FFM)

Bygger på biologiska teorier

- Öppenhet (Openness)
- Ordningsamhet (Conscientiousness)
- Extroverta drag (Extraversion)
- Tillmötesgående drag (Agreeableness)
- Neurotiska drag (Neuroticism)

Personlighetsdrag är normalfördelade

- Personlighetsdrag värderas med frågeformulär
  - Temperament and Character Inventory (TCI)
  - Swedish universities Scales of Personality (SSP)
  - NEO-Personality Inventory-Revised (NEO-PI-R)

Ett exempel

Vi föds med förmågan att uppleva och visa känslor

- glädje
- intresse
- förvåning
- ilska
- rädsla
- ledsnad
- avsmak
- avsky
- skam

”Emotionality” + erfarenheter

- Vi känner känslor, men skiljer oss åt i:
  - hur lättväckta de är
  - hur starkt vi upplever dem
  - och hur vi kan reglera dem

Vi lär oss att identifiera och reglera känslor

- Barnets temperament kan vara mer eller mindre emotionellt
- Barnets temperament interagerar med miljön (inkl "passform" till föräldrarna)

Svårigheter att reglera känslor

- självskadebeteenden
- suicidala beteenden
- ilskeutbrott
- missbruk
- ätstörningar
- och personlighetsyndrom

Personlighetssyndrom

- ...det räcker inte med att vara ovanlig
- Personlighetssyndrom innebär ett varaktigt mönster av upplevelser och beteenden som påtagligt avviker från vad som allmänt sett förväntas i personens sociokulturella miljö och **som vållar lidande och funktionsnedsättning**

Personlighetssyndrom DSM5, tre kluster, 10 diagnoser

- Kluster A: Kännetecknas av udda, excentriska drag och sociala kontaktsvårigheter (paranoid, schizoid, schizotypal)
- Kluster B: Kännetecknas av färgstarka, dramatiska och impulsiva drag (borderline, antisocial, histrionisk, narcissistisk)
- Kluster C: Kännetecknas av introverta, ängsliga, depressiva drag (fobisk, osjälvständig, tvångsmässig)

Temperament och personlighetssyndrom - historiskt – jämförelse DSM och ICD

Tabell 1. Kopplingen mellan klassifikationer från Galen, Schneider, DSM och ICD.

Galen	Schneider	DSM-IV-TR	ICD-6	ICD-10
Kolerisk	Emotionellt instabil	Borderline	Emotionellt instabil	Emotionellt instabil inkl. borderline och instabil
Kolerisk	Explosiv	Antisocial	Antisocial	Dyssocial
Kolerisk	"Self-seeking"	Narcissistisk		
Kolerisk		Histrionisk	Immatur	Histrionisk
Melankolisk	Depressiv	Depressiv	Cyklotym	
Melankolisk	Astenisk	Fobisk	Passivt beroende	Ängslig
Melankolisk	"Weak-willed"	Osjälvständig	Inadekvat	Beroende
Flegmatisk	"Affectless"	Schizoid	Schizoid	Schizoid
Flegmatisk		Schizotypal	Asocial	
	"Insecure sensitive"	Paranoid	Paranoid	Paranoid
	"Insecure anankastisk"	Tvångsmässig	Anankastisk	Anankastisk
	Fanatisk			
Sangvinisk	Hypertym			

Diagnostik av personlighetsyndrom

- Personlighetsformulär
- SCID-5-PD Intervju och Handbok

Kommande:

SCID-5-PD – INTERVJU är en semistrukturerad diagnostisk intervju för bedömning av de tio DSM-5-personlighetsyndromen i grupperna A, B och C samt Andra specificerade personlighetssyndrom. Den innehåller också ett självskattningsformulär för screening av patienter.
ISBN: 47-14474-7

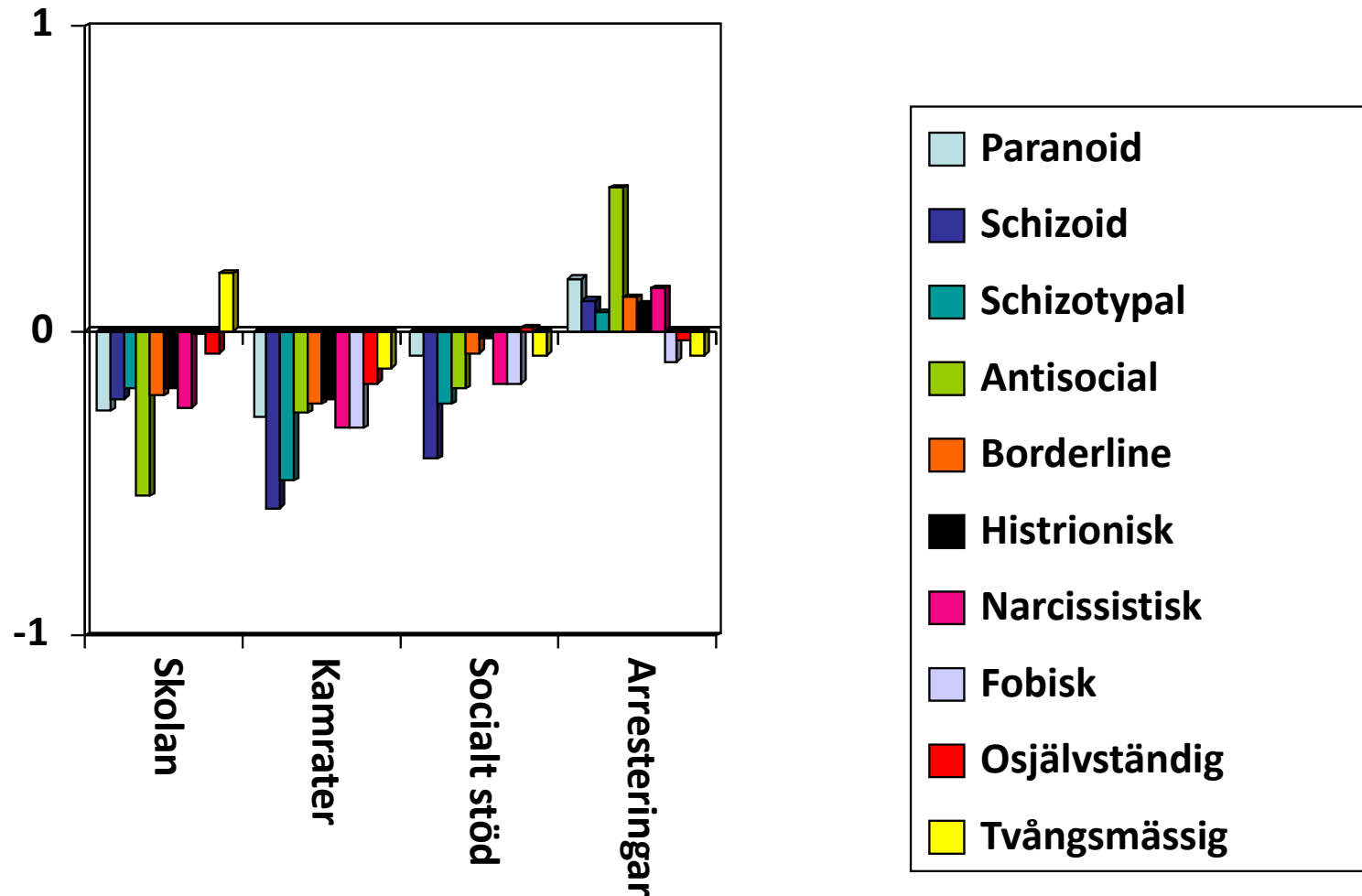

SCID-5-PD – HANDBOK presenterar grunderna i SCID-5 – Intervju och ger praktiska anvisningar för hur både patientens självskattning och den kliniska översiktintervjun ska genomföras och bedömas. Varje intervjufråga presenteras och kompletteras med vägledande kommentarer.
ISBN: 47-14479-2

DSM5 alternativa modell för personlighetssyndrom

- Kriterium A; brister i personlighetsfungerandet
  - "Level and Personality Functioning Scale" (LPFS)
- Kriterium B; förekomst av ett eller flera patologiska personlighetsdrag
  - fem domäner; Negative Affectivity, Detachment, Antagonism, Disinhibition och Psychoticism
  - 25 olika facetter
  - "Personality Inventory for DSM-5" (PID-5)
- Sex specifika personlighetssyndrom; antisocial, ängslig, borderline, narcissistisk, tvångsmässig och schizotypal

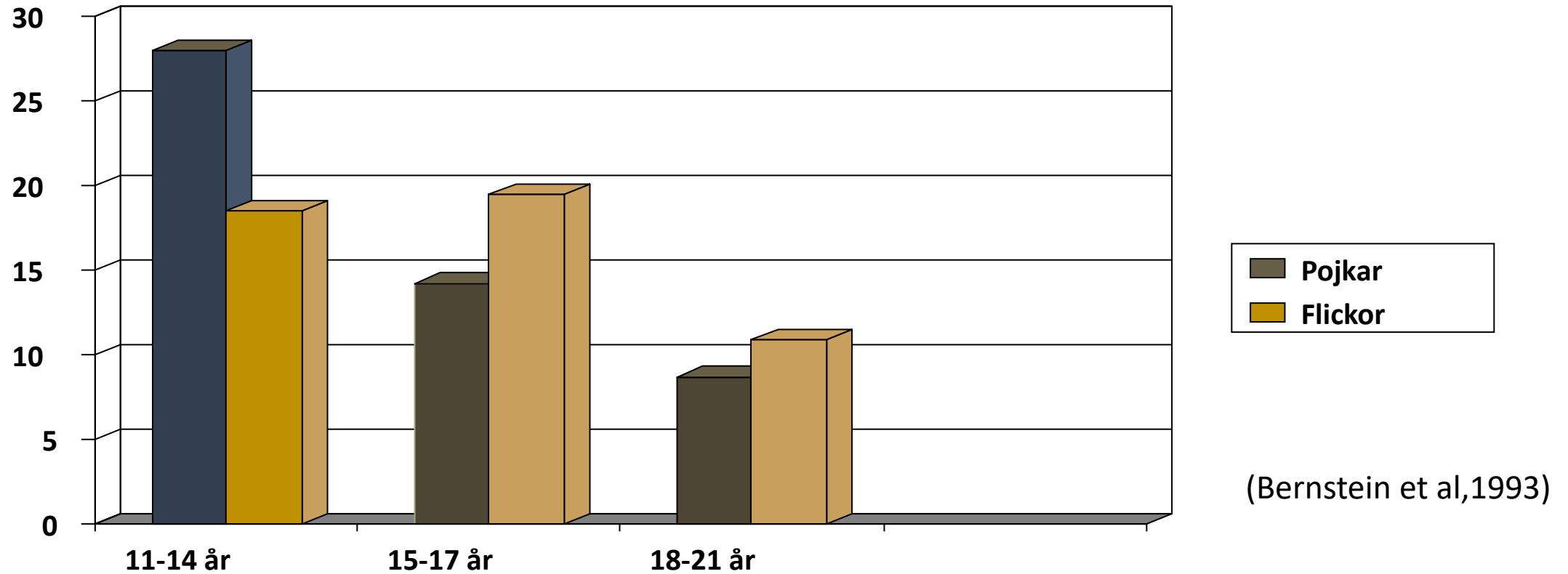
Personlighetsyndrom i tonåren, validitet

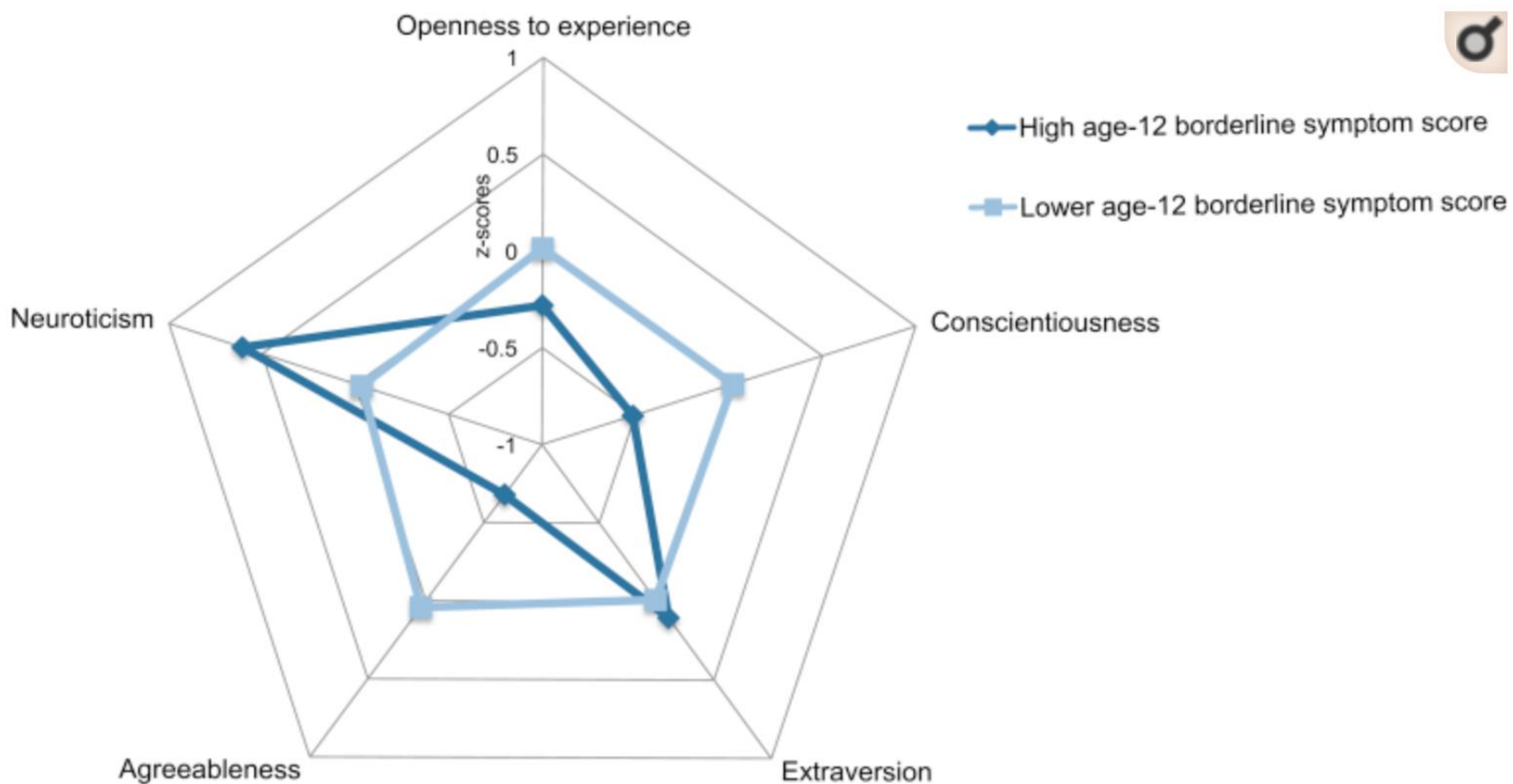
Westen et al, 2003

Förekomst och stabilitet av PD i tonåren

reliabilitet

BPD symptom vid 12 åå– personlighet vid 18 åå

Wertz et al. J Am Acad Child Adolesc Psychiatry. 2020 Oct; 59(10)

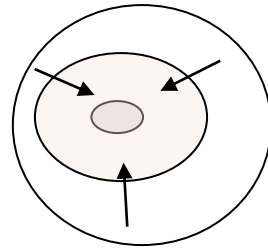
Environmental Risk (E-Risk) Longitudinal Twin Study

2232 Brittiska tvillingar

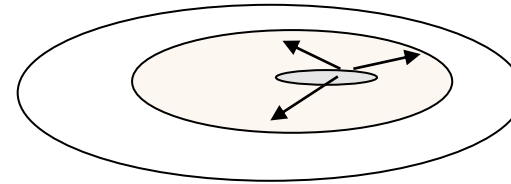

Varför samsjuklighet mellan psykiatriska syndrom och personlighetssyndrom

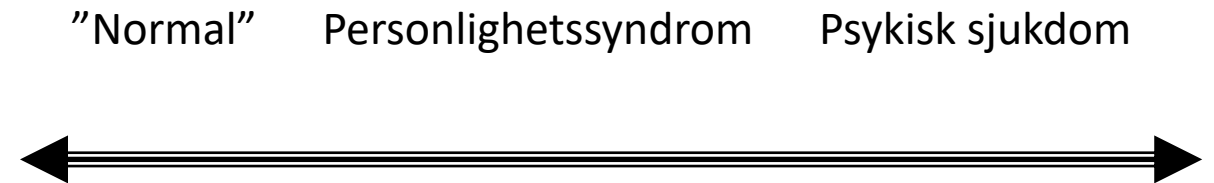
Sårbarhetsmodellen

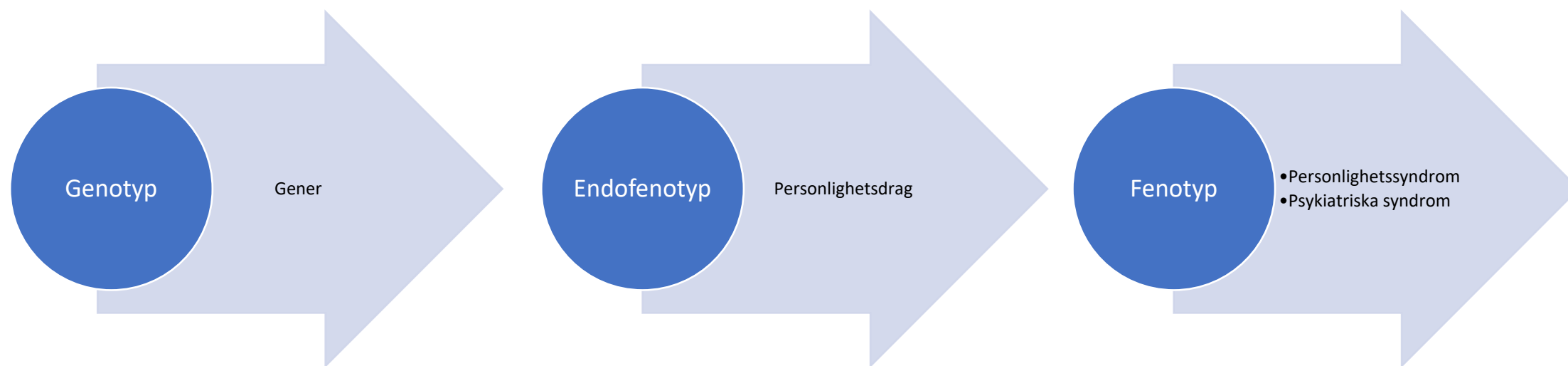
Komplikationsmodellen

Spektrummodellen

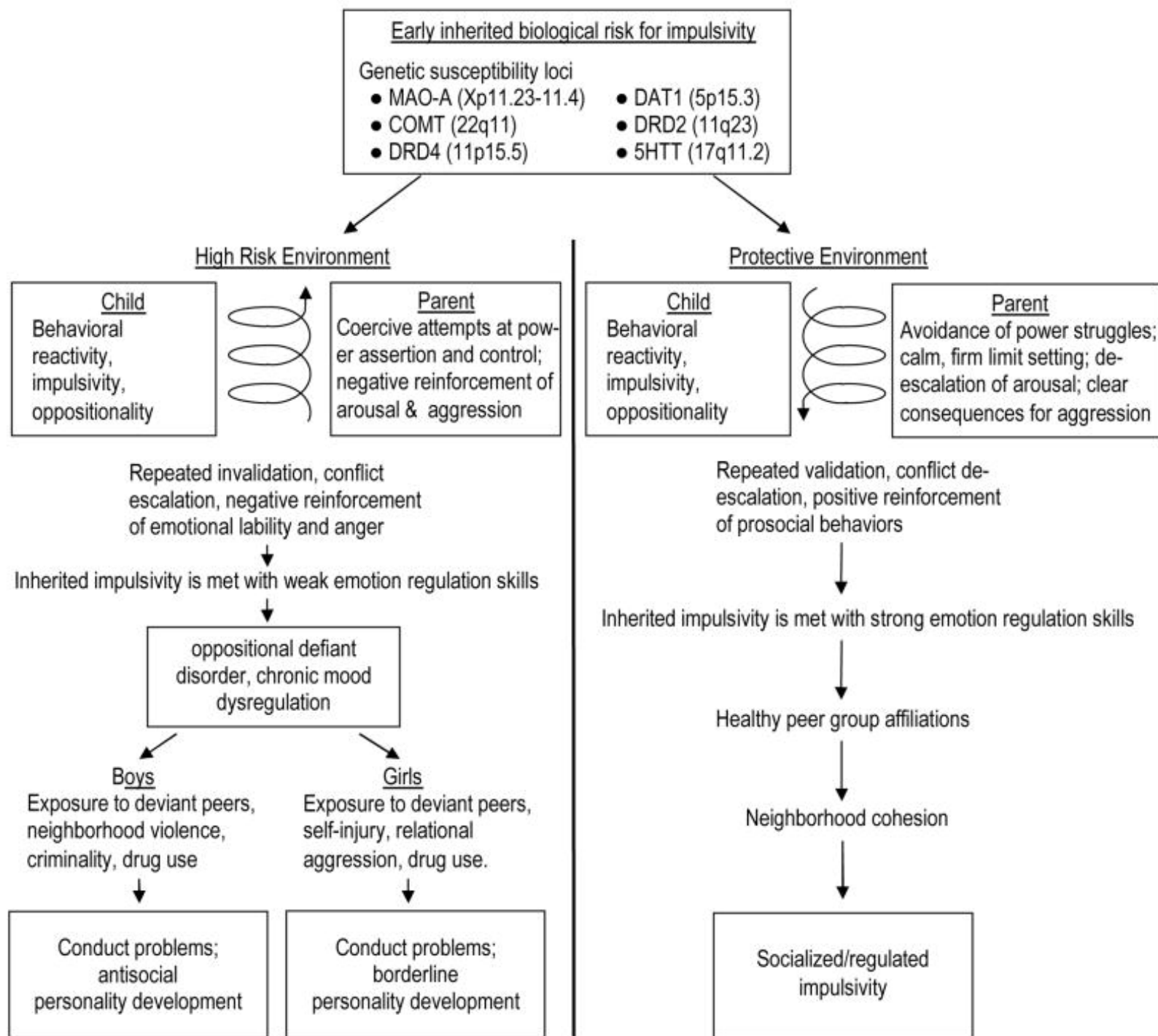

Endofenotyp kan förklara samsjuklighet

Endofenotyper

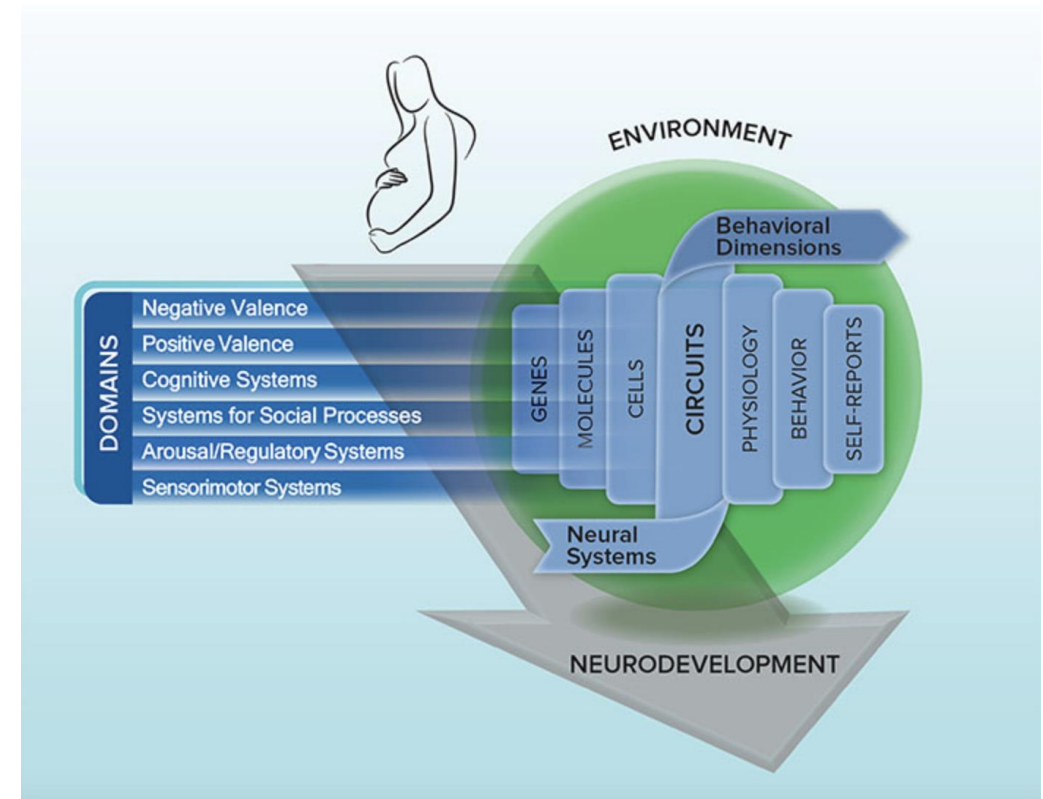
- en endofenotyp skall ha en dokumenterad ärftlighet
- endofenotyper kan “mätas” men inte studeras med blotta ögat, utan kräver hjälpmedel (blodprov, frågeformulär, MRT m.m.)
- genom att studera endofenotyper kan diagnoser komma att revideras, nya behandlingar initieras

Research Domain Criteria (RDoC)

Ett ramverk för psykiatrisk forskning som syftar till att förstå de underliggande psykopatologiska mekanismerna

Lite tillämpningar i forskning

- BUP forskargrupp, Uppsala universitet
- Bristande känsloreglering, BUP & Unga vuxna

Forskargrupp; Svårigheter med känsloreglering och impuls kontroll

> [Personal Ment Health](#). 2021 Aug;15(3):186-197. doi: 10.1002/pmh.1507. Epub 2021 Mar 3.

Moving in together, marriage, and motherhood: A follow up study of relationships in psychiatric patients with personality disorders

[Hanna Spangenberg](#)¹, [Sofia Sandholm](#)¹, [Mia Ramklint](#)¹, [Adriana Ramirez](#)¹

- Personlighetsyndrom
  - Betydelse för förlopp
  - Avgränsning

Forskargrupp; Svårigheter med känsloreglering och impuls kontroll

> [J Eat Disord](#). 2021 Apr 16;9(1):47. doi: 10.1186/s40337-021-00400-0.

Overcontrolled, undercontrolled, and resilient personality styles among patients with eating disorders

[Martina Isaksson](#)¹, [Ata Ghaderi](#)^{2 3}, [Martina Wolf-Arehult](#)^{4 5}, [Mia Ramklint](#)⁴

Randomized Controlled Trial > [J Behav Ther Exp Psychiatry](#). 2021 Jun;71:101637.

doi: 10.1016/j.jbtep.2021.101637. Epub 2021 Jan 12.

Radically open dialectical behavior therapy for anorexia nervosa: A multiple baseline single-case experimental design study across 13 cases

[Martina Isaksson](#)¹, [Ata Ghaderi](#)², [Mia Ramklint](#)³, [Martina Wolf-Arehult](#)⁴

- Personlighetstyper
  - Betydelse för symtombild
  - Fokus för behandling

Forskargrupp; Svårigheter med känsloreglering och impuls kontroll

> [Eur Child Adolesc Psychiatry](#). 2021 Mar 15. doi: 10.1007/s00787-021-01753-2.

Online ahead of print.

Evaluation of a structured skills training group for adolescents with attention-deficit/hyperactivity disorder: a randomised controlled trial

Jenny Meyer ¹, Mia Ramklint ¹, Maria Unenge Hallerbäck ², Måns Lööf ³, Johan Isaksson ⁴ ⁵

- Minska sårbarheten genom att öka förmågan att reglera känslor och stoppa impulser

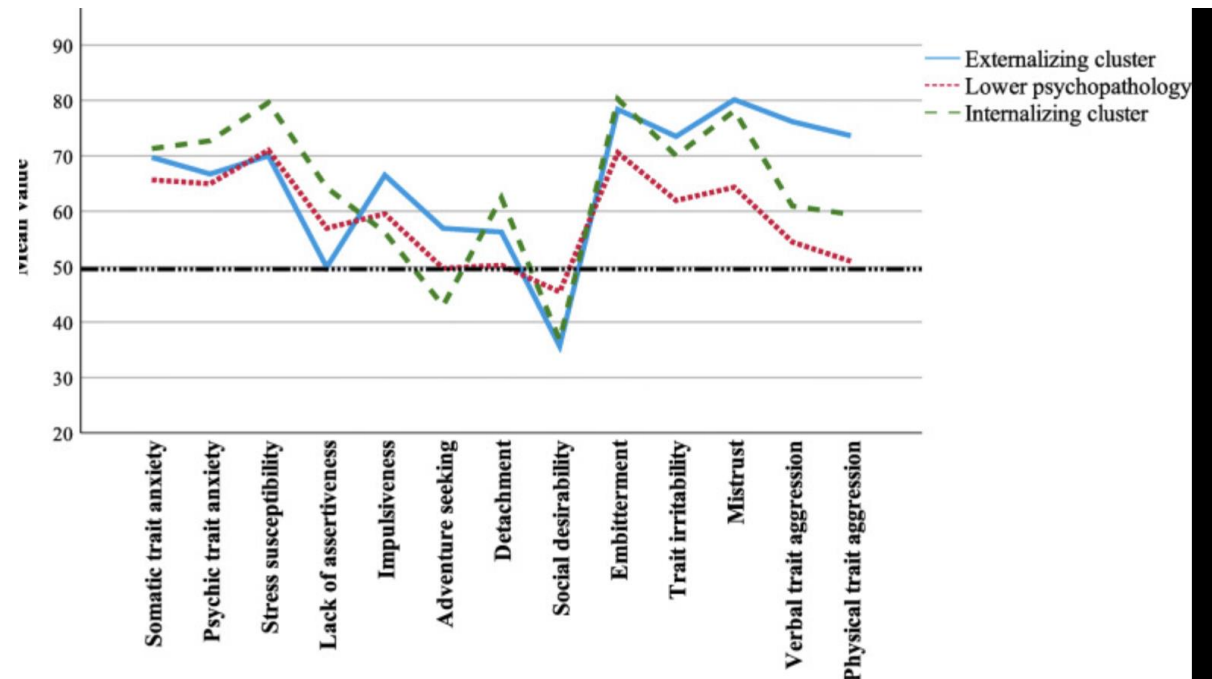
Forskargrupp; Svårigheter med känsloreglering och impuls kontroll

> [Borderline Personal Disord Emot Dysregul.](#) 2022 Feb 8;9(1):7.
doi: 10.1186/s40479-022-00178-w.

Cluster analysis of personality traits in psychiatric patients with borderline personality disorder

Kristin Oladottir ¹, Martina Wolf-Arehult ^{1 2}, Mia Ramklint ¹, Martina Isaksson ³

- Undersöka patienter med personlighetssyndrom, dimensionellt? kategoriskt?

Tack för att ni lyssnat!

